FORNYINGS- OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENTET

Kortversjon av St.meld. nr. 17 (2006–2007)

Eit informasjonssamfunn for alle

Innhald

Utgangspunkt for meldinga 3

1 Innleiing 3

2 Utviklingslinjer. Kvifor det trengst ein heilskapleg IKT-politikk (Kap. 2) 4

3 IKT gir høgare produktivitet og auka velferd (Kap. 3) 4

4 Alle skal kunne delta i informasjonssamfunnet (Kap. 4) .. 4

5 IKT-forsking – nødvendig for vidare framgang (Kap. 5) 5

6 IKT gir eit konkurransedyktig og kunnskapsorientert næringsliv (Kap. 6) 5

7 Ei døgnopen elektronisk forvaltning gir betre tenester (Kap. 7) 6

8 Eit godt personvern er ein føresetnad for informasjonssamfunnet (Kap. 8) 6

9 Alle har ei rolle i å vareta IKT-tryggleiken i samfunnet (Kap. 9) ... 7

Vedlegg

1 Tiltak i St.meld. nr. 17 (2006–2007) .8

DET KONGELEGE FORNYINGS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 17

(2006–2007)

Eit informasjonssamfunn for alle

Utgangspunkt for meldinga

1 Innleiing

Informasjons- og kommunikasjonsteknologien (IKT) har forandra verda, ikkje berre ein gong, men fleire. I juli 1945 publiserte Vannevar Bush sin berømte artikkel[1] «*As we may think*». Han er oppteken av korleis krigsforskinga då krigen var slutt kunne vendast til fredeleg bruk, hovudvisjonen var å sikre tilgang til alle dei kunnskapskjelder som er bygde opp gjennom hundreåra. Bakgrunnen var at vi byggjer opp berg av kunnskap og forskingsresultat, men at vi ikkje maktar å halde oversikt over og finne fram i resultata som er skaffa fram av tusenar av forskarar rundt omkring i verda. Som eksempel nemner han Mendels arvelovar: Dei var tapte for verda gjennom ein heil generasjon, fordi Mendels publikasjon ikkje nådde fram til dei få som ville vore i stand til å utnytte resultata. Vannevar Bush drøymer, i 1945, om å utvikle nye teknikkar for å lagre og gjenfinne informasjon, han drøymer om at Encyclopedia Britannica skal kunne lagrast i ei eining på storleik med ei fyrstikkeske, han drøymer om at eit bibliotek med millionar av bøker skal kunne lagrast i ei skivebordskuff, og at heile kunnskapsproduksjonen til menneskja, heilt sidan trykkingas aller første dagar, skal kunne lagrast i ein varebil. Han drøymer vidare, framleis i 1945, om at lagringa av Britannica skal koste 10 cent, og at det å sende innhaldet kvar som helst i verda skal koste ein cent.

I dag er desse draumane blitt røyndom. Gjennom ny teknologi har vi moglegheiter som langt overstig det Vannevar Bush drøymde om. Vi har små bibliotek i lomma, vi har oppheva avstandar og endra det meste rundt korleis vi arbeider, og fritida og kontakten med venner og kjente kjem aldri til å bli slik den ein gong var.

Vår felles kunnskap i kombinasjon med rask teknologiutvikling gir store moglegheiter for ei vidare utvikling av informasjonssamfunnet. Digital kompetanse i befolkninga, gode offentlege tenester og føreseielege rammevilkår er naudsynt for at Noreg framleis skal vere eit av verdas beste land å bu i. At vår felles utvikling skal vere inkluderande og omfatte alle, er meir enn ei hjartesak for denne regjeringa. Det er tvingande nødvendig.

IKT er i sin natur grenseoverskridande og grip inn på alle sektorar og samfunnsområde. Er det berre ein vilje til koordinering, gir dette store moglegheiter for gevinstar ved samordna utnytting av samfunnets felles ressursar. Dette bør skje gjennom eit godt samarbeid mellom privat og offentleg sektor, mellom innbyggjarar og myndigheiter, og mellom menneske med ulike evner og ressursar. Slik kan vi få til ei meir effektiv utnytting av offent-

[1] http://www.theatlantic.com/doc/194507/bush

lege ressursar, ei fornying og effektivisering av offentleg sektor og betre tenester til innbyggjarar og næringsliv. Slik kan vi oppretthalde og fornye eit konkurransedyktig næringsliv og heve den allmenne og digitale kompetansen i befolkninga. Det er gjennom eit godt samarbeid at vi løftar kvarandre, at vi skaper økonomisk vekst, opprettar nye arbeidsplassar og sikrar den tryggleiken dei fleste av oss tar for gitt.

Denne meldinga femnar breitt. Den grip fatt i fleire store tema, og byr opp til debatt om vesentlege vegval og utfordringar for fellesskapet. Den seier noko om kva tid vi er inne i, men utan å kikke veldig djupt i glasskula. Den går inn på tema som omhandlar kompetanse og digital inkludering og set søkjelyset på ei utvikling der universelt utforma løysingar bør vere det føretrekte. Den føreskriv ei fornya og effektivisert offentleg forvaltning med gode og standardiserte tekniske løysingar som kan nåast av brukaren når brukaren sjølv ønskjer det. Meldinga set søkelyset på næringsutvikling og auka IKT-forsking. Den tek for seg personvernspørsmål knytte til IKT-bruk, og den tek for seg samfunnstryggleik knytt til ein felles elektronisk infrastruktur som offentlege myndigheiter, næringsliv og dei fleste av oss er kopla opp mot. Regjeringa har mange mål og ambisjonar for samfunnsutviklinga, blant anna nedfelt i Soria-Moria-erklæringa. Desse skal vi nå, med teknologien som støtte og ikkje som eit hinder på vegen. Og somme av desse måla skal regjeringa nå vesentleg lettare gjennom den retninga for IKT-politikken som denne meldinga gir.

På mange måtar har vi lykkast godt i å skape informasjonssamfunnet i Noreg. Men utviklinga er absolutt ikkje over. Korta er ikkje delte ut ein gong for alle, det kjem stadig nye rundar. Nye ting blir moglege, gamle løysingar går på skraphaugen. Det er knivskarp internasjonal konkurranse om å skape verdiar gjennom IKT. Derfor er det viktig korleis vi legg forholda til rette for den einskilde, for bedrifter og for institusjonar, slik at Noreg kan ligge i første rekkje også vidare framover.

2 Utviklingslinjer. Kvifor det trengst ein heilskapleg IKT-politikk (Kap. 2)

Den teknologiske utviklinga vil halde fram i raskt tempo, *i minst 10 år til*. Dermed held dei raske endringane fram i bedrifter, institusjonar og hos brukarane. Dette tempoet er ei utfordring i seg sjølv, fordi avgjerdsprosessar knytte til ny politikk og nytt regelverk kan ta år. På IKT-området skjer endringar ofte raskt, og det oppstår dermed ein risiko for at vurderingar og forslag «går ut på dato».

Rask teknologisk utvikling fører til krevjande utfordringar i arbeidet med å ta politiske avgjerder og gjennomføre desse. IKT-politikken er først og fremst vellykka dersom den kan bidra til at regjeringa når sine ambisjonar på viktige samfunnsområde, bl.a. innan fornyinga av offentleg sektor, innan nærings- og arbeidslivspolitikken, utdannings- og forskingspolitikken, og helse- og sosialpolitikken.

Fordi IKT-politikken er *grenseoverskridande* og inngår i dei fleste av dei tradisjonelle politikkområda, blir det stadig behov for *tverrgåande initiativ*. Eit moderne samfunn, som det norske, med høgt tempo og stor dynamikk, skaper eit kontinuerleg behov for ny politikk og ny regulering, samtidig som teknologien sjølv endrar premissane for den reguleringa som til kvar tid gjeld innan ei rekke politikkområde.

Utviklinga og gjennomføringa av ein *heilskapleg IKT-politikk* er nødvendig for ei vidare utvikling av informasjonssamfunnet. Denne regjeringa har tru på at dei land som fører ein politikk som tek i bruk moglegheitene og haustar gevinstane ved IKT, samtidig som dei evnar å motverke eller dempe uønskte verknader, vil oppnå ein større vekst og ei betre velferdsutvikling enn dei landa som ikkje tek tak i endringsbehova.

3 IKT gir høgare produktivitet og auka velferd (Kap. 3)

IKT er ei *sentral drivkraft i økonomien*. Nylege EU-data viser at IKT-sektoren representerer 5 prosent av landas bruttonasjonalprodukt, men driv 25 prosent av den totale veksten i samfunnet og 40 prosent av produktivitetsveksten. IKT er ein gjennomgripande teknologi som bidrar til å auke produktiviteten i ei rekkje sektorar og næringar, alt frå fôring i oppdrettsnæringa, via automatisering i industrien til drastiske endringar i vidt forskjellige servicenæringar som varehandel, bank og forsikring. I tillegg er teknologien ein mogleggjerar for ein meir effektiv og betre offentleg tenesteproduksjon. Og jo høgare produktivitetsveksten er, jo meir kan vi ta ut i form av auka velferd.

4 Alle skal kunne delta i informasjonssamfunnet (Kap. 4)

Noreg ligg i verdstoppen med omsyn til utbreiing av IKT i samfunnet. Dette gir lettare tilgang til

tenester og informasjon, offentleg som privat, for alle dei som er ein del av informasjonssamfunnet. IKT gir mange nye moglegheiter. Nettopp derfor er det om å gjere å leggje til rette for dei som av forskjellige grunnar står utanfor informasjonssamfunnet, anten det er sjølvvald eller ikkje. Tilgang til og bruk av IKT, i eit samfunn i rask forandring, er eit verkemiddel for å oppretthalde grunnleggjande prinsipp som deltaking og inkludering.

Det er særleg tre føresetnader som ligg til grunn for regjeringas arbeid med digital inkludering; *digital tilgang*, *universell utforming* og *digital kompetanse.*

Digital tilgang dreier seg først og fremst om å sikre alle eit godt tilbod om høghastigheitsnett. Bustad skal ikkje vere avgjerande for om du kan delta i informasjonssamfunnet eller ikkje. Derfor føreslår regjeringa auka løyvingar til breiband i 2007.

Universell utforming av IKT-løysingar er ein føresetnad for at alle skal kunne delta. Det er eit klart mål for regjeringa at all teknologisk utvikling med IKT innan offentleg sektor skal byggje på universelt utforma løysingar, det gjeld automatar så vel som PC-løysingar. Privat sektor blir oppfordra til å gjere det same.

Digital kompetanse i heile befolkninga er essensielt. Regjeringa vil derfor auke fokuset på digital kompetanse, og leggje betre til rette for utsette grupper som eldre og dei utanfor arbeidslivet, grupper som i dag heng etter når det gjeld tilgang til elektroniske løysingar. Men elevar og arbeidstakarar må òg utvikle sin digitale kompetanse gjennom skule og arbeidsliv, og på den måten bli kritiske mediebrukarar. Satsinga på IKT i skuleverket blir styrkt ytterlegare. Viktige element er å sikre tilgang til PC og Internett for alle elevar og lærarar, og å auke bruken av digitale læremiddel. Regjeringa har som mål at norsk skule skal vere ein føregangsskule i verda når det gjeld bruk av IKT i undervisning og læring. Men samtidig er det viktig å fokusere også på andre arenaer for tileigning av kompetanse. Frivillige organisasjonar speler ei nøkkelrolle i dette arbeidet, det same gjer biblioteka og offentlege kontor som eksempelvis NAV. Digital kompetanse er ikkje noko ein tileignar seg ein gong for alle, slik som det å sykle eller symje.

Godt *digitalt innhald* er ein nøkkel til kunnskap, og regjeringa vil derfor fokusere på slik tilgang. Det er viktig å gjere tilgangen til innhald, eksempelvis frå Nasjonalbiblioteket, NRK og andre kunnskapskjelder, så enkel som mogleg.

5 IKT-forsking – nødvendig for vidare framgang (Kap. 5)

Forsking har vore, og vil òg framover, vere heilt avgjerande for utviklinga innan informasjons- og kommunikasjonsteknologi, også for bruken av teknologien. Forskinga må vere brei og femne over teknologi, samfunnsvitskap, jus og humaniora. Deltaking i internasjonalt forskingssamarbeid er avgjerande også for norsk forskingsinnsats. Ein annan føresetnad er tilstrekkeleg realfagskompetanse i samfunnet.

Næringslivet står i dag for litt under halvparten av den totale FoU-innsatsen i Noreg. Om lag ein tredjedel av dette er forsking i IKT-næringane, som altså er meir forskingsintensive enn andre næringar. Den offentlege forskingsinnsatsen viser eit noko anna bilete. Løyvingane til IKT-forsking over budsjetta til Forskingsrådet har stagnert dei seinare åra, trass i at IKT allereie i 1999 blei utpeikt som eitt av fire prioriterte område. Denne prioriteringa blei stadfesta i St. Meld. Nr. 20 (2005–2005), der IKT blei utpeikt til eitt av tre prioriterte teknologiområde. Regjeringa ønskjer å sikre IKT-forskinga betre kår i åra som kjem. IKT-forskinga skal derfor opprioriterast innanfor dei gjeldande rammer for forskinga.

IKT-forskinga skal også bidra i satsinga på nordområda og gjennomføringa av det internasjonale polaråret. Informasjons- og kommunikasjonsteknologien har gode føresetnader for å kunne bidra til verdiskaping, velstand og tryggleik i nord- og polarområda. Ein del av tildelingane til desse særlege satsingane skal derfor gå til IKT-forsking.

6 IKT gir eit konkurransedyktig og kunnskapsorientert næringsliv (Kap. 6)

Utviklinga innan informasjons- og kommunikasjonsteknologien har dei siste åra prega utviklinga og rammevilkåra spesielt for tenestesektoren, der størstedelen av verdiskapinga i næringslivet skjer. I 2005 omsette IKT-næringa for 177 milliardar kroner. Dette var ein auke på 2 prosent frå året før.

Vekselverknaden mellom ein god IKT-leverandørindustri og utnyttinga av teknologien i næringslivet elles, er av stor betydning. Næringspolitikken kan derfor bidra til IKT-utviklinga på to måtar. Den må for det første leggje til rette for gode rammevilkår som bidrar til innovasjon og verdiskaping i *IKT-næringane*, og då blant anna gjennom virkemiddelapparata Innovasjon Noreg og SIVA. For det

andre må styresmaktene leggje forholda til rette for *vidareutvikling og bruk av IKT i alt næringsliv,* og i samfunnet elles.

Ei av utfordringane er å gjere næringslivet betre i stand til å effektivisere ved hjelp av IKT. Utfordringa er blant anna mangelfull kompetanse i små og mellomstore bedrifter, både med omsyn til basis brukarkompetanse, men også teknologisk spisskompetanse. Å auke *IKT-kompetansen i næringslivet* er eit klart mål for regjeringa. Den store utbreiinga av teknologi blant folk er eit viktig konkurransefortrinn. Framover vil store årskull gå ut i pensjon, samtidig som etterspørselen etter spisskompetanse i næringslivet aukar. Noko av denne kompetansen er tilgjengeleg frå land utanfor Europa. Lang behandlingstid i Noreg har i fleire tilfelle hatt som konsekvens at etterspurd kompetanse i staden har gått til verksemder og utdanningsinstitusjonar i andre land. Regjeringa er derfor oppteken av å leggje til rette for at søknadsbehandling i samband med rekruttering frå land utanfor Europa skal bli raskare.

Det er også ei utfordring å få fleire bedrifter til effektivt å ta i bruk e-handelsløysingar. Regjeringa ønskjer å stimulere til vidare utbreiing av e-handel.

7 Ei døgnopen elektronisk forvaltning gir betre tenester (Kap. 7)

Noreg ligg langt framme internasjonalt i å ta i bruk IKT i offentleg sektor. Men sektoren er stor, aktørane er mange og samspelet kan bli betre. Kvar einskild statleg verksemd har sjølv ansvaret for innkjøp eller utvikling av eigne IKT-løysingar, samtidig som vi har ein sjølvstyrt kommunal sektor. Mange elektroniske tenester er dermed lite samordna ved at løysingane har vore «lokalt» utvikla utan at det har vore stilt felles krav til løysing.

Regjeringas ambisjon er todelt. Brukarane skal møte ein *open, tilgjengeleg og samanhengande offentleg sektor* som tilbyr heilskaplege og fullstendige digitale tenester gjennom gode elektroniske sjølvbeteningsløysingar. Og regjeringa vil *effektivisere og frigjere ressursar ved bruk av IKT*, for dermed å kunne styrkje det offentlege velferdstilbodet samtidig som administrasjonen blir redusert. Rett bruk av IKT gjer begge delar mogleg.

Regjeringa vil leggje til rette for ei *døgnopen elektronisk forvaltning* der verksemdene i langt større grad må samarbeide. Dette vil utfordre organisatoriske, juridiske og forvaltningsmessige prosessar i offentleg sektor. Realiseringa av ei døgnopen forvaltning skal baserast på hovudprinsipp om utvikling av elektroniske sjølvbeteningsløysingar, etablering av tverrsektorielle fellesløysingar og etablering av felles arkitekturprinsipp for IKT-løysingane i offentleg sektor.

Elektroniske tenester, både til innbyggjarar og næringsliv, skal vere tilgjengelege via *innbyggjarportalen Miside* og *næringslivsportalen Altinn*. Kvar einskild verksemd vil ha ansvaret for å følgje opp dette i praksis. Etableringa av tverrsektorielle felleskomponentar skal støtte opp om utviklinga av desentraliserte løysingar og verke på tvers av sektorgrenser og forvaltningsnivå. Eit døme på slike felleskomponentar er løysingar for sikker innlogging av personar og verksemder. Vidare skal store nye statlege IKT-prosjekt vurdere i kva grad dei har komponentar som kan brukast i ein felles offentleg IKT-infrastruktur. Etableringa av felles arkitekturprinsipp for offentleg sektor er sjølve rammeverket for oppbygging av offentlege IKT-system.

Regjeringa vil basere sin programvarepolitikk primært på opne standardar, og ønskjer større bruk av open kjeldekode. Bruk av *opne IKT-standardar* er viktig, mellom anna fordi det gir betre samhandling mellom verksemder, og motverkar at offentlege verksemder og brukarar blir låste til spesielle teknologiar og leverandørar. Regjeringa ønskjer òg at offentlege verksemder i større grad tek i bruk løysingar baserte på *open kjeldekode*. Ein kultur for å dele eigenutvikla programvare vil kunne komme organisasjonar, bedrifter, studentar og IKT-spesialistar til gode.

Realiseringa av desse prinsippa vil i større grad enn tidlegare krevje *tverrsektorielle samordningsfunksjonar* innan bl.a. standardisering, omgrepsbruk og finansiering. Dermed er det også nødvendig å utgreie nye måtar å organisere og styre IKT-arbeidet på.

8 Eit godt personvern er ein føresetnad for informasjonssamfunnet (Kap. 8)

Vi etterlet oss stadig fleire elektroniske spor, samtidig som personvernet blir utfordra gjennom ei meir omfattande registrering og intensiv bruk av personopplysningar. Føremåla kan ofte vere dei aller beste, nettopp derfor er det òg viktig å erkjenne kor sårbart personvernet er. At det er viktig å kjempe mot terrorisme og organisert kriminalitet, er vanskeleg å argumentere mot, og dermed er det også lettare å få aksept for «nye» overvakings- og kontrolltiltak. Personvernet risikerer der-

med å «bytast bort» mot økonomiske eller andre fordelar.

Undersøkingar viser at kunnskapen om personvern er dårleg, både blant folk flest og i bedriftene. Det same gjeld etterlevinga av personvernlovgivinga.

Personverninteressene blir utfordra av andre interesser, både kommersielle og ideelle interesser. Særleg den einskildes ønske om diskresjon kan komme i konflikt med andre interesser. Kvart einskilt tiltak kan verke harmlaust, men summen av tiltak over tid kan vere uheldig for personvernet. Ei viktig utfordring framover vil vere å ha blikk for heilskapen og dei mangearta personvernutfordringane vi står overfor. Regjeringa føreslår derfor å etablere ein *personvernkommisjon* som skal gjennomføre ein heilskapleg statusgjennomgang, og samtidig utgreie korleis personvernet kan unngå å lide skade ved innføring av ny teknologi.

Parallelt med dette arbeidet vil regjeringa setje i verk andre nødvendige tiltak, med blant anna fokus på *retten til å vere anonym*, og utvikling av løysingar som sikrar eit slikt tilbod der anonymitet er tenleg og identifikasjon ikkje nødvendig. Regjeringa vil også ha tiltak for å stimulere til bruk og utnytting av teknologi på måtar som styrkjer personvernet, blant anna ved bruk av såkalla personvernfremjande teknologiar. Vidare blir det skissert tiltak for å greie ut behovet for betre samordning av ulike tilsynsmyndigheiter og behovet for betre harmonisering av regelverket på personvernområdet.

Meldinga føreslår også tiltak for å auke kunnskapen om personvern og lovgivinga på området, særleg med omsyn til bevisstgjering og målretting av informasjon til barn og unge om trygg og sikker bruk av Internett. Rettstryggleiken ved bruk av automatiserte avgjerdsstøttesystem, og innføring av eventuelle krav til ivaretaking av personvern i innkjøps- og utviklingsprosessar, er andre område som blir tekne opp.

9 Alle har ei rolle i å vareta IKT-tryggleiken i samfunnet (Kap. 9)

IKT-tryggleiken er eit naturleg deltema i den samla IKT-politikken. Dette kapitlet, og spesielt avsnitt 9.4, utgjer dessutan regjeringas svar på den utgreiinga Stortinget har bedt om den 2.03.2006, under behandling av Riksrevisjonens undersøking om å sikre IT-infrastruktur, jfr. Dok. Nr. 3:4 (2005–2006) og Innst. S. Nr. 85 (2005–2006).

Regjeringas overordna mål er at den generelle IKT-tryggleiken i samfunnet skal vere god. Samfunnskritisk IKT-infrastruktur skal vere robust og sikker i forhold til dei truslar den blir utsett for. Dei kritiske informasjonssystema skal vere sikra slik at skadeverknadene ved tryggingsbrot ikkje er større enn det ein kan definere som akseptabel risiko. Det generelle medvitet om risikoar knytte til informasjonssystem og nettverk, om politikk, rutinar, tiltak og prosedyrar for å ta hand om desse risikoane, og om behovet for at dei blir sette i verk, skal aukast. Tidlegare har IKT-tryggleik vore ei oppgåve for spesialistar. Dette er grunnleggjande endra. No har *alle* ei rolle i å få til IKT-tryggleik i praksis: offentleg sektor, private bedrifter, og dei individuelle brukarane både på jobben og i fritida.

Regjeringa har gjennomgått ansvarsforholda rundt IKT-tryggleiken. Primæransvaret for sikring av informasjonssystem og nettverk ligg hos eigar eller operatør, dernest har kvart fagdepartement eit overordna *sektoransvar*. Fornyings- og administrasjonsdepartementets *samordningsansvar* for IKT-tryggleik skal berre gjelde *førebyggjande, tverrsektorielt arbeid.* I tråd med dette har regjeringa i budsjettframlegget for 2007 føreslått å overføre budsjettansvaret for NorCERT (Norwegian Computer Emergency Response Team) frå FAD til Forsvarsdepartementet. FAD har ansvaret for Norsk Senter for Informasjonssikring, NORSIS, som arbeider førebyggjande.

Vedlegg 1

Tiltak i St.meld. nr. 17 (2006–2007)

Tiltaka i meldingskapitlane 4, 5, 6, 7 og 8 vert omtala nedanfor:

4 Alle skal kunne delta i informasjonssamfunnet

Tiltak 4.1: Breiband i heile landet

Regjeringa vil sikre dei siste 4–5 prosentane av innbyggjarane eit breibandstilbod. Dei auka midlane til breibandsutbygging skal gå til auka utbygging i distrikta og vil bli fordelte gjennom Høykom-ordninga. For 2007 legg regjeringa opp til ei total løyving på om lag 122 millionar kroner, den største løyvinga til Høykom nokon gong. Av desse midlane skal 100 millionar kroner øyremerkjast distriktsområde utan eksisterande breibandstilbod. Det offentlege skal bidra til utvikling og utbygging gjennom vedvarande sterk etterspørsel etter breibandstenester.

Utgangspunktet for breibandspolitikken skal framleis vere at det er marknadsaktørane som skal etablere nett og tenester. Styresmaktene skal berre understøtte utviklinga der marknaden sviktar.

Tiltak 4.2: Offentlege verksemder skal bidra til tilgang på utstyr

Det skal satsast vidare på biblioteka si rolle som formidlar av rettleiing og tilgang til elektroniske tenester.

Alle relevante offentlege kontor bør ha publikumsterminalar tilgjengelege og kunne gi rettleiing i bruk av sine elektroniske tenester.

Tiltak 4.3: Satsing på IKT i skulen

Det skal leggjast til rette for auka bruk av digitale læremiddel, og over tid medverknad til reduksjon av elevanes utgifter til læremiddel.

Skulen si rolle i arbeidet med utjamning av mellom andre digitale skilje vil bli behandla i ei eiga stortingsmelding om utdanning som verkemiddel for sosial utjamning.

Det skal leggjast til rette for ei identitetsforvaltning for grunnopplæringa som byggjer på Feide-prosjektet.

Tiltak 4.4: Den digitale allmenningen

Fornyings- og administrasjonsdepartementet vil saman med aktuelle departement som til dømes Kultur- og kyrkjedepartementet og Kunnskapsdepartementet greie ut om det er mogleg å kjøpe fri forskjellig opphavsrettsleg verna materiale, slik at ein på sikt kan gjere ein digital allmenning tilgjengeleg for befolkninga.

Kunnskapsdepartementet vil i samarbeid med Kultur- og kyrkjedepartementet leggje til rette for pedagogisk tilrettelegging av nasjonalarven.

Tiltak 4.5: Universelt utforma offentlege elektroniske tenester

Regjeringa vil følgje opp forslaget frå Syseutvalet i NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet, og fremje forslag om ein ny ikkje-diskriminerings- og tilkomstlov. Regjeringa ønskjer at offentlege elektroniske tenester skal ha universell utforming dersom ikkje spesielle forhold gjer det umogleg. Fornyings- og administrasjonsdepartementet greier ut konsekvensane av å ta IKT inn i denne lova.

Under leiing av Fornyings- og administrasjonsdepartementet skal relevante kompetansemiljø utvikle rettleiingar og detaljering av standardar og krav for universell utforming av IKT. I dette arbeidet må ein også utarbeide indikatorar for korleis universell utforming skal takast i bruk.

Når tenlege indikatorar for universell utforming av IKT ligg føre, vil ein vurdere å ta dei inn i offentlege rapporteringssystem som KOSTRA og det nye StatRes.

Tiltak 4.6: WAI-kriteria ved utvikling av offentlege nettstader

Ved all nyutvikling eller omfattande vidareutvikling av offentlege nettstader blir offentlege verksemder oppfordra til å følgje WAI-kriteria slik dei kjem fram i Noreg.no sine kvalitetskrav for nettstader. Ved tildeling av offentleg støtte til andre nettstader vil regjeringa også oppmode om at det bør stillast krav om at dei følgjer WAI-kriteria.

Etatar som ligg under Fornyings- og administrasjonsdepartementet, blir pålagde å nytte WAI-kriteria slik dei kjem fram i Noreg.no sine kvalitetskrav for nettstader, ved nyutvikling eller omfattande vidareutvikling av sine eksterne og interne nettstader.

Arbeidet med kvalitetsvurdering av nettenester skal trappast opp. Frå 2007 skal også nokre sentrale, private nettstader med stor nytteverdi vurderast av Noreg.no. Noreg.no skal tilby ei merkeordning som synleggjer i kva grad offentlege og private nettstader er utforma etter kriterium for tilgjengelegheit.

Tiltak 4.7: Klårare ansvarsforhold i arbeidet med universell utforming av IKT

Organiseringa av det offentlege arbeidet med universell utforming av IKT og elektroniske tenester skal gjennomgåast med sikte på enklare og klårare tilbod og ansvarsforhold.

Det skal utarbeidast ein ny handlingsplan for auka tilkomst for personar med nedsett funksjonsevne, der IKT vil få ein sentral plass.

Tiltak 4.8: Stimulere til utvikling av løysingar som gir auka tilkomst til IKT-baserte produkt og tenester

Regjeringa ønskjer at satsinga på IT Funk vert vidareført i seks nye år frå 2007.

Tiltak 4.9: Offentlege verksemder skal bidra til digital kompetanseutvikling.

Offentlege verksemder skal bidra til ei digital kompetanseutvikling i befolkninga, ved i større grad å inngå samarbeid både med arbeidslivet og ideelle verksemder.

Offentlege kontor med publikumstenester vert oppmoda til å opprette publikumsterminalar og organisere rettleiing for å sikre tilgang til elektroniske tenester for den delen av befolkninga som ikkje har tilgang til datautstyr heime eller på arbeidet.

Tiltak 4.10: Informasjonen som blir gitt til skular, foreldre, unge og forbrukarar knytt til trygg bruk av Internett, skal koordinerast ytterlegare

Dette er ei oppfølging av tiltaksplanen «Barn, unge og Internett», ein felles tiltaksplan for tryggare bruk av Internett for barn og unge. Her blir arbeidet med å sikre ein tryggare bruk frå

mange departement, underliggjande etatar og verksemder, bransjeorganisasjonar, einskilde aktørar i marknaden og frivillige organisasjonar koordinert og presentert på ein samordna måte

Tiltak 4.11: Kunnskapsløftet skal følgjast opp

Arbeidet med å sikre alle elevar digital kompetanse som ei grunnleggjande ferdigheit, blir følgt opp i tilknyting til innføringa av Kunnskapsløftet. Det same gjeld arbeidet med å sikre alle lærarar nødvendig kompetanse og ferdigheiter til å utnytte IKT i undervisning og læring

Universitet og høgskular skal medverke til ei digital kompetanseutvikling blant studentar og fagfolk som ein integrert del av eiga verksemd innanfor utdanning og forsking. Lærestadene skal samspele med nasjonale tiltak som UNINETT og Noreg-suniversitetet om å vidareutvikle ein god og effektiv bruk av IKT i norsk høgre utdanning.

5 IKT-forsking – nødvendig for vidare framgang

Tiltak 5.1: Auke den samla forskingsinnsatsen i Noreg til 3 pst. av bruttonasjonalprodukt innan 2010.

Regjeringa har som mål å auke den samla forskingsinnsatsen i Noreg til 3 pst. av bruttonasjonalprodukt innan 2010. Dette er eit ambisiøst mål, som legg til grunn ei kraftig offentlig satsing og ein sterk auke i FoU-innsatsen til næringslivet.

Tiltak 5.2: Prioritere og styrkje IKT-forskinga

Regjeringa vil prioritere og styrkje IKT-forskinga i dei generelle løyvingane til FoU i tråd med føringane som ligg i St. meld nr 20 (2004–2005) Vilje til forskning.

Tiltak 5.3: Nordområda

I satsinga på nordområda vil regjeringa prioritera mellom anna IKT-forskinga.

Tiltak 5.4: Eit breitt spekter av verkemiddel

Regjeringa vil arbeide for å styrkje IKT-forskinga gjennom eit breitt spekter av verkemiddel under Noregs forskingsråd og bidra til at dei ulike satsingane blir sedde i samanheng. Programmet Kjernekompetanse og verdiskaping i IKT (VERDIKT) vil vere eit sentralt verkemiddel.

Tiltak 5.5: Styrkje rekrutteringa til IKT og IKT-relevante fag

Regjeringa vil styrkje rekrutteringa til IKT og IKT-relevante fag, mellom anna gjennom oppfølging av Kunnskapsdepartementets realfagsstrategi og Forskingsrådets strategi for grunnforsking innan matematikk, naturvitskap og teknologi.

Tiltak 5.6: Offentleg sektors rolle som god og krevjande kunde

Regjeringa vil vidareutvikle offentleg sektors rolle som god og krevjande kunde innanfor IKT-feltet. Ut over løyvingane til FoU spelar det offentlege ei viktig rolle i næringsutviklinga som kunde og bestillar av ulike produkt, utviklingsprosjekt og tenester.

Tiltak 5.7: Deltaking i EUs sjuande rammeprogram for forsking og teknologisk utvikling

Regjeringa ønskjer at Noreg skal delta i EUs sjuande rammeprogram for forsking og teknologisk utvikling og vil leggje fram ein eigen proposisjon om norsk deltaking etter at endeleg vedtak er treft i EU, venteleg rundt årsskiftet.

Tiltak 5.8: Delta i utforminga av europeiske teknologiplattformar

Noreg er invitert og har takka ja til å delta i utforminga av europeiske teknologiplattformar.

Dette er viktig både for norsk IKT-forsking og for anna norsk deltaking i europeisk forskingssamarbeid. Regjeringa vil oppfordre til at fleire norske nasjonale teknologiplattformer blir oppretta der det er etablert store europeiske teknologiplattformer med aktiv norsk deltaking.

Tiltak 5.9: EUREKA-deltakinga

Regjeringa legg opp til at den norske EUREKA-deltakinga innanfor IKT-området blir vidareført og om nødvendig styrkt.

Tiltak 5.10: Deltaking i ulike handlingsprogram innanfor IKT-området i EU.

Regjeringa vurderer jamleg deltaking i ulike handlingsprogram innanfor IKT-området i EU.

Tiltak 5.11: Styrkje samarbeidet om IKT-forsking med land utanom Europa

Regjeringa vil òg styrkje samarbeidet om IKT-forsking med land utanom Europa, mellom anna gjennom å utnytte dei nye bilaterale avtalane med USA og viktige asiatiske land.

6 IKT gir eit konkurransedyktig og kunnskapsorientert næringsliv

Tiltak 6.1: Styrkje løyvinga til Program for basiskompetanse i arbeidslivet

Regjeringa ønskjer å styrke løyvinga til Program for basiskompetanse og har foreslått å løyve 35,4 millionar kroner til programmet over 2007-budsjettet. Løyvinga for 2006 var på 25 millionar kroner.

Tiltak 6.2: Styrkje satsinga for å tiltrekke utanlandsk faglært arbeidskraft til norske bedrifter.

Regjeringa har i budsjettet for 2007 føreslått å løyve 2,5 millionar kroner til styrking av kapasiteten i Utlendingsdirektoratet til behandling av søknader frå faglært arbeidskraft. I budsjettet er det vidare føreslått at Arbeids- og velferdsetaten blir tildelt 7,5 mill. kroner til arbeidet med å styrkje støtta til arbeidsgivarar som ønskjer å rekruttere utanlandsk arbeidskraft gjennom EURES (det europeiske formidlingsarbeidet)

Tiltak 6.3: Berekraftige lokalsamfunn

Regjeringa ønskjer å leggje til rette for eit lønnsamt og konkurransedyktig næringsliv i alle delar av landet. Dette skal skje gjennom bruk av verkemiddelapparata Innovasjon Noreg og SIVA.

Tiltak 6.4: Innovasjon i eksisterande næringsliv

Regjeringa ønskjer å stimulere til innovasjon i eksisterande næringsliv gjennom å yte støtte til industrielle forskings- og utviklingskontraktar.

Tiltak 6.5: Leggje til rette for nytt kunnskapsintensivt næringsliv

For å leggje til rette for nytt kunnskapsintensivt næringsliv vil regjeringa styrkje løyvinga til etablerarstipend og inkubatorstipend.

Tiltak 6.6: Vidarebruk av offentleg informasjon

Regjeringa vil føre ein heilskapleg politikk som sikrar effektiv vidarebruk av offentleg informasjon for auka verdiskaping og utvikling av nye tenester.

For å leggje til rette for vidarebruk av offentlig informasjon, skal hovudregelen om at innsyn skal vere gratis oppretthaldast, og betaling skal berre takast i særlege tilhøve og då med eit kostnadsbasert prinsipp som hovudregel.

7 Ei døgnopen elektronisk forvaltning gir betre tenester

Tiltak 7.1: Etablering av elektroniske sjølvbeteningsløysingar.

Kvar einskild verksemd/sektor må gjere relevante tenester tilgjengelege via portalane Miside og Altinn, i tillegg til evt. formidling gjennom verksemdas eigen nettstad. Verksemda/sektoren har ansvaret for å følgje opp dette tiltaket.

Tiltak 7.2: Etablering av ei publiseringsteneste for offentlege elektroniske postjournalar.

Denne skal bidra til å fremje openheit og styrke demokratiet ved å gi folk flest betre kunnskap om og innsyn i offentlege aktivitetar, ressursbruk og resultat.

Tiltak 7.3: Systematiske brukarundersøkingar.

Alle statlege etatar skal gjennomføre systematiske brukarundersøkingar som også skal omfatte verksemdas utoverretta IKT-tenester. Som ein hovudregel skal resultata offentleggjerast.

Tiltak 7.4: Etablere ein overordna IKT-arkitektur for offentleg sektor.

Arkitekturen skal vere lagdelt og vil minimum bestå av eit presentasjonslag, eit felleskomponentlag og eit verksemdslag. Arkitekturen skal i størst mogleg grad baserast på opne standardar og eit regime for informasjonstryggleik. Innan utgangen av 2007 skal det utarbeidast ei meir detaljert beskriving av arkitekturprinsippa med tilhøyrande strategi, målbilete og retningslinjer. Sektoranes og verksemdenes IKT-strategiar og store offentlege IKT-prosjekt, skal byggje på og understøtte desse.

Tiltak 7.5: Utarbeiding av ein referansekatalog over forvaltningsstandardar.

Det skal etablerast forvaltningsstandardar som skal presenterast samla i ein såkalla referansekatalog. Referansekatalogen skal gi offentlege verksemder, leverandørar og andre interesserte ei oversikt over tilrådde og obligatoriske forvaltningsstandarar med relevans for IKT-løysingar i det offentlege. Referansekatalogen skal byggjast opp gradvis over tid, og vil i 2007 bli utvida med konkrete standardar på fleire nye område.

Tiltak 7.6: Det skal vurderast å etablere felleskomponentar.

For å understøtte den stadig meir komplekse elektroniske samhandlinga i og med offentleg forvaltning, og samtidig bidra til ei mest mogleg brukarretta forvaltning som utnyttar knappe ressursar på ein mest mogleg effektiv måte, skal det vurderast å etablere felleskomponentar for offentleg sektor. I den samanheng må ein bl.a. vurdere korleis dette bør finansierast, styrast og organiserast.

Tiltak 7.7: Samarbeid med store IKT-prosjekt om felleskomponentar.

I store nye IKT-prosjekt i staten skal prosjektet vurdere om dei kan bruke statens felles IKT-komponentar, eller om prosjektet kan ha eller utvikle komponentar som kan stillast til rådvelde for fellesskapet. Det er ein føresetnad at vurderingane ikkje må føre til særleg negative konsekvensar for prosjektet og for noverande driftsløysingar m.v. knytte til desse.

Tiltak 7.8: Vurdere oppbygging av eit fornya folkeregister.

Regjeringa skal i samband med arbeidet med felles personopplysningar vurdere eit fornya folkeregister.

Tiltak 7.9: Vurdere felles statlege krav for IKT-tryggleiksprosessar.

På område der det er spesielle lovkrav, avtalerettslege forhold eller evt. særleg risiko, vil regjeringa vurdere å stille krav om sertifisering. IKT-trygglei-

ken i offentleg sektor skal byggje på nasjonal strategi for informasjonstryggleik. For å lykkast med å implementere elektronisk forvaltning er det derfor ein føresetnad at ein har systematisk styring av styresmaktenes og verksemdenes IKT-tryggleik. F

Tiltak 7.10: Etablering av eit nasjonalt kompetansemiljø for open kjeldekode.

For at offentlege verksemder skal ha betre føresetnader til å ha eit aktivt forhold til open kjeldekode, skal det opprettast eit kompetansemiljø som fungerer som nøkkelressurs for offentlege verksemder på dette området.

Tiltak 7.11: Preferanse for open kjeldekode.

Regjeringa vil vurdere å leggje til grunn ein preferansepolitikk for open kjeldekode, slik at offentlege verksemder skal velje open kjeldekode bl.a. når slike løysingar er like kostnadseffektive og med god nok kvalitet i forhold til dei leverandøreigde. I tillegg vil FAD vurdere etablering av generelle prinsipp om at programvare som blir utvikla på oppdrag frå det offentlege, skal gjerast tilgjengeleg som open kjeldekode.

Tiltak 7.12: Open kjeldekode som tema i relevant utdanning.

Regjeringa vil vurdere korleis ein kan styrkje opplæring og bevisstgjering om open kjeldekode i vidaregåande skuleopplæring, og samstundes forbetre undervisningstilbodet på dette området på høgskule- og universitetsnivå.

Tiltak 7.13: Avklare organisering av arbeidet med felleskomponentar.

Regjeringa vil vurdere korleis arbeidet med felles IKT-arkitektur for offentleg sektor, etablering av felleskomponentar, det vidare arbeidet med forvaltningsstandardar m.m., i tida framover bør organiserast, styrast og finansierast.

8 Eit godt personvern er ein føresetnad for informasjonssamfunnet

Tiltak 8.1: Nedsetjing av ein personvernkommisjon.

Kommisjonen skal ta for seg den sårbare stillinga for personvernet i møte med den teknologiske utviklinga og komme med forslag som kan styrkje personvernet sin status. Her skal ein også sjå nærmare på samanhengen mellom ulike føresegner som regulerer personvern for å sikre koordinering, harmonisering av omgrepsbruk og hindre overlapping, og for å gjere regelverket lettare tilgjengeleg:

- Forholdet mellom personopplysningslov og særlovgivinga.
- Forholdet mellom teiepliktføresegner innanfor ulike område.
- Behovet for konkrete rettslege reguleringar på livsområde der det er eit særleg behov for avklaring av personvernspørsmål.
- Utvikling av meir sektorprega retningslinjer.

Tiltak 8.2: Regjeringa går inn for at det framleis må vere tilbod om anonyme løysingar i samanhengar der det ikkje er nødvendig å identifisere seg.

Anonyme løysingar skal vere tilgjengelege i samanhengar der dette er føremålstenleg.

Regjeringa vil greie ut moglegheita for

- Pseudonyme løysingar som alternativ til full anonymitet og full identifikasjon.
- Pseudonyme sertifikat i løysingar for digital signatur der dette er tilstrekkeleg.
- Anonyme betalingskort som alternativ til bankkort/kredittkort som er knytte til identitet.

Tiltak 8.3: Regjeringa vil setje i verk tiltak som støttar bruk av personvernfremjande teknologi.

Det offentlige bør vise veg i dette arbeidet gjennom

- Regelverksendringar som gir meir direkte støtte til bruk av personvernfremjande teknologi.
- Personvernkrav som standard i nye IKT-system, bl.a.:
  - Krav til implementering av meir finmaska styring av tilgangsrettar til informasjonssystem på basis av eit need-to-know-prinsipp
  - Krav til at det skal vere mogleg å logge transaksjonar

Tiltak 8.4: Regjeringa vil setje i verk tiltak for å betre verksemdenes etterleving av Personopplysningsloven, irekna å

- Utarbeide sektorvise rettleiarar «best practice» med tilråding av gode teknologiske løysingar.
- Utarbeide eit gjennomgripande kompetanseprogram som skal inngå i ulike samanhengar.

Tiltak 8.5: Regjeringa vil greie ut korleis rettstryggleiken kan varetakast på ein tilstrekkeleg måte i forhold til heil- og delvis automatiserte avgjerdsløysingar.

Ein skal òg sjå på høvet til klage og omgjering ved eventuelle feil, høvet til innsyn og dokumentasjon og kor tilgjengelege ulike program er.

Tiltak 8.6: Regjeringa vil setje i verk utgreingsarbeid der ein vil sjå nærmare på:

- Korleis det kan utformast reglar som støttar bruken av personvernfremjande teknologi.
- Utvikling av verktøy for gjennomføring av internkontroll i samsvar med personopplysningslova.
- Utvikling av generelle verktøy for varetaking av krav til informasjonstryggleik.
- Korleis ein kan gjera personopplysningsloven meir operativ gjennom forenkling og rydding av vanskelege omgrep.
- Behovet for harmonisering med anna regelverk på personvernområdet.

Tiltak 8.7: Arbeidsdelinga mellom Datatilsynet og andre tilsynsmyndigheiter

Regjeringa vil gå gjennom arbeidsdelinga mellom Datatilsynet og andre tilsynsmyndigheiter som har oppgåver som omfattar behandling av personvernopplysningar, med tanke på å leggje til rette for nærmare samarbeid og samordning.

Tiltak 8.8:

Det skal setjast i verk tiltak for å sikre at bevisstgjering av barn og unge om personvern og digital dømmekraft står sentralt i undervisninga, gjennom målretta informasjon om teknologiske moglegheiter og utfordringar på personvernområdet.

Tiltak 8.9: Sikre kompetanse, forståing og intern metodikk for personvernspørsmål

Regjeringa vil setje i verk tiltak som sikrar tilstrekkeleg kompetanse, forståing og intern metodikk som inneber at det vert vurdert å ta personvernspørsmål og tenlege tiltak tidleg inn i regelutvikling som omhandlar innkjøps- og andre utviklingsprosessar hos styresmakter og verksemder.

Tiltak 8.10: Systematisere og styrkje forskingsinnsatsen på personvernområdet.

Regjeringa vil treffe tiltak for å systematisere og styrkje forskingsinnsatsen på personvernområdet. Det bør etablerast eit tverrfagleg forskingsprogram på IKT og personvern i vid tyding av problemstillinga.